

"Hur går det om vi inte litar på experterna eller på varandra?"

Jag har läst ett par aktuella böcker med temat klimat och miljö. *Oceankänslan om behovet av en ny berättelse* av **Isabella Lövin** och [*Skogslandet*](#) av **Lisa Röstlund**. Jag har även lyssnat när de presenterat sina böcker i olika sammanhang.

Men det är inte primärt för att recensera deras texter, som för övrigt är utmärkta, jag skriver detta. Utan för att jag slagits av de viktiga övergripande fakta som hela tiden kastar sin mörka skugga över läsningen.

Fastän vi har kunskapen och makten att lösa den extrema fattigdomen i världen och klimatkrisen, förebygga pandemier och krig så gör vi det inte. Trots att vi vet att mänsklighetens framtid hänger på att vi arbetar tillsammans för att nå gemensamma mål i stället för att konkurrera så gör vi det inte. Den marknadsliberala ekonomin har inte lyckats vare sig utrota fattigdomen i världen, skapa fred eller lösa klimatkrisen. Snarare har den verkat för att ytterligare koncentrera rikedom och öka klyftorna.

Hur stor makt har egentligen länder och regeringar att påverka de transnationella jätteföretagen?

Redan 1988 var **Margaret Thatcher** och George Bush sr överens om att stoppa den globala uppvärmningen. Biltillverkare hade redan då sedan länge tekniken för att kunna satsa på elbilar och energibolagen kunskapen att gå över till förnybar energi. Trots det har vi sedan 1988 och fram till nu släppt ut mer koldioxid i atmosfären än under de tvåhundra föregående åren.

Den enskilt största orsaken till klimatförändringarna är fossila bränslen medan avskogningen, djurhållningen och

klimatgaserna står för cirka en tredjedel. 71 procent av utsläppen står de hundra största fossilföretagen för. De tjugofem största står för hälften. Egoism, girighet och likgiltighet verkar vara styrande.

För att skydda den biologiska mångfalden levererar *Världsnaturfonden Living Planet* kontinuerligt rapporter om världens ryggradsdjur. Här bevakas totalt 32 000 arter som inkluderar däggdjur, fåglar, fiskar, groddjur och kräldjur. Dessa rapporter har minskat med 69 procent mellan åren 1970 och 2018.

Av däggdjuren är 36 procent människor, 60 procent är boskapsdjur och resterande ynka 4 procent vilda djur. David Attenborough berättar att under hans liv har den vilda naturen krympt från 66 procent till dagens 35, vilket öppnat upp och ökat risken för nya sjukdomar och virus såsom ebola och covid-19.

Haven utgör 70 procent av vår planet. Vatten är förutsättningen för allt liv på jorden, utan vatten inget liv. Men 2/3 av världshaven är internationellt vatten och tillhör inget land eller om man så vill, tillhör oss alla. Trots det är haven inte kontrollerade av några lagar. Det finns endast några konventioner och ett fåtal regionala organisationer för kommersiella aktiviteter och för fisket av vissa arter. När vi fiskat ut våra egna hav övergår vi till fattiga länders hav. Genom EU:s fiskeriavtal i Stilla Havet och Indiska oceanen är nu 70 procent av fisken i Europa fiskad utanför Europa av EU-fiskare eller importerad.

Vem har egentligen makten över dessa livsviktiga och gränsöverskridande frågor? Vem har ansvaret för klimatkrisen, för förlusten av arterna och ekosystemen? Är det regeringar, är det företag, demokratier eller diktaturer, investerare, kapitalförvaltarna, de rika?

Idag överskuggas vår medborgarskapsidentitet av

kundidentiteten. Vi väljer och vrakar bland våra partier på valdagen som om de vore varor, eller en tjänst. Det är svårt att höra eller se skillnad på partierna när ideologierna inte längre styr. Vem sänker priset på bränsle och el mest? Vem lovar guld och gröna skogar? I stället för att rösta på ett parti som slutit sig samman med en tydlig ideologi för framtiden röstar vi på den som för tillfället lovar runt men oftast håller tunt.

Hur ska vi i fortsättningen tänka kring värderingar, etik och moral i en värld där grundläggande fakta och etablerade kunskapsförmedlares legitimitet ifrågasätts. Där allt är relativt och allt verkar kunna passera, även i riksdag och regering. Några aktuella exempel är den nya regeringen som genast slaktar klimat- och miljöbudgeten och raserar miljödepartementet. **Elisabeth Svantesson** vår finansminister, är likgiltig för att vi missar klimatmålen till 2030 liksom klimatförnekaren **Elsa Widding** som i riksdagen hävdar att klimatkrisen saknar vetenskapligt stöd. Sverigedemokraterna med **Björn Söder** i spetsen vill få tillgång till listor på privata givare till *Naturskyddsföreningen* och strypa alla statliga medel till *Civil Right Defendersefter* att de kritiserat Tidöavtalet.

Åsa Wikforss skriver i sin bok *Alternativa fakta: om kunskapen och dess fiender* om faktaresistens och tillit. Vårt samhälle bygger på arbetsdelning och på att kunskap förs över till oss från experter. Kunskap vi inte själva kan kontrollera tar vi till oss genom tillit, genom andra som återberättar eller förklarar för oss. Tillit gör att vi får en kunskapsbank som ständigt fylls på. Men hur går det om vi inte litar på experterna eller på varandra?

Det här kan vara en av vår samtids mest väsentliga frågor – hur vi hanterar förnuftet och vår rätt att tvivla. Filosofen **Giordano Bruno** brändes levande på Campio di Fiore i Rom år 1600 när han hävdade att solen står i centrum och jorden rör sig i en bana runt den. Tro och tvivel, om rätten att tvivla

och att resonera förnuftigt och vetenskapligt. Ett mer nutida exempel är det som hände vid stormningen av Kapitolium den 6 jan 2021 där ropen "*Häng Mike Pence*" skanderades av mobben sedan han utpekats som landsförrädare av **Donald Trump**, för att han meddelade kongressen det legitima valresultatet.

Olika tanke-medjor lägger nu all sin energi på att ta fram rumsrena resonemang som sedan återfinns på tidningarnas ledarsidor vilka går ut på att vi borde vara skeptiska till termen klimatkris. I olika ekonomers rapporter resoneras det om nyttan kontra kostnaden för klimatomställningen.

Högerpopulisternas recept är att likt **Trump** och **Bolsonaro** relativisera klimatkrisen och polarisera samhället genom att så misstänksamhet och fientlighet, dela samhället i "vanligt folk" och eliten, ärliga respektive korrumperade, lurade respektive de som luras. Ett vi och dom-samhälle, där samtal inte längre kan lösa konflikter, där en ska vinna och en förlora. Vi får veta att klimatforskare drivs av en vänsteragenda, att klimatforskning är en trendvetenskap som stöttas av liberala vänsterpolitiker. Klimatforskare och miljöaktivister utmålas som världsfrånvända och naiva. Vi matas med fake news och alternativa fakta för att vi ska kunna fortsätta vår business as usual. Mänsklighetens största kris avfärdas på det här sättet gång på gång som ointressant för politiken.

Isabella Lövin som skrivit *Oceankänslan om behovet av en ny berättelse* och **Lisa Röstlund** som gett ut *Skogslandet* vittnar bägge om att de får ta emot hot i både brevlådan och telefonen. Hotfulla sms utan avsändare kommer till dem själva och till familjemedlemmar och de blir kallade allt från könsord till landsförrädare. Under bokmässan hotades Isabella Lövin öppet efter ett seminarium, Lisa Röstlund som bevakat olika gängkonflikter säger att hon inte tidigare upplevt liknande hot och ifrågasättanden som efter sin bok om avskogningen.

Är hot och hat som dessa harmlösa? Miljöpartiet har länge varit måltavla för alternativhögerens intensiva kampanjer och falska ryktesspridning på sociala medier. Åren 2018–2020 låg deras företrädare i topp med flest avhoppare i kommunpolitiken.

Att vara folkvald idag innebär att man ska tåla att bli hatad, hånad och trakasserad på nätet, att få direkta mordhot både mot sig och mot familjemedlemmar. Värst utsatta är kvinnliga företrädare. De får den mest personligt kränkande typen av hat och hot, för utseende och sexuella anspelningar samt allmänt kvinnoförakt. Att ha en politisk plattform drar trollen till sig och demokratin förlorar gång på gång. Ett hatfullt språkbruk normaliseras.

Vi behöver inte mer positionering eller Twittersnabb kommunikation. Inte heller mer svartmålning och publikfriande utspel. Inte heller behöver vi ledare som pekar ut invandrare, judar, muslimer, medier, miljörörelsen, feminister, forskare och intellektuella som fiender.

Vad vi behöver är att sluta använda fossila bränslen, allt annat är oansvarigt om vi inte vill döma våra barn och kommande generationer till ett liv med extremväder, översvämningar och bränder, med livsmedelsosäkerhet i form av uteblivna skördar och brist på vatten. Med ökande flyktingströmmar, sjunkande öar, döda korallrev och förlust av ekosystem.

Ensam är inte stark när problemen är gränsöverskridande; när vi står inför både klimatkriser, pågående krig, terror, konflikter och fattigdom. Hot mot allas vår säkerhet.

Det kommer att krävas förhandlingslösningar, samarbete och kompromisser.

Klimatomställning, höjda ambitioner och framför allt en stark politisk vilja.

Isabella Lövin skriver i sin bok;

"Det har varit hårda år. Slitsamma år. Framför allt åren som minister och språkrör för Miljöpartiet. Den tjattrande kören av oförnuft, egenintressen och ytligt men samhällsfarligt politiskt underhållningsvåld har tärt på mig. Och det har till slut fått mig att bli fullständigt övertygad om att det bästa jag kan göra av min stund på jorden just nu är inte att vara politiker, utan att berätta."

Heléne Nellvik

Oceankänslan om behovet av en ny berättelse

Isabella Lövin

Natur & Kultur

2022

Isabella Lövin är journalist, författare och tidigare politiker med en lång yrkesbakgrund.

Lövin tilldelades både Stora Journalistpriset och Guldspaden för sin bok Tyst hav – Jakten på den sista matfisken (2007) som

handlar om överutnyttjandet av fiskbestånden i svenska och utländska vatten.

Hon var ledamot av Europaparlamentet för Miljöpartiet mellan åren 2009 – 2014, då hon utsågs till biståndsminister i regeringen Löfven. 2016 blev hon språkrör för Miljöpartiet och vid regeringsombildningen 2016 utnämndes hon till minister för internationellt utvecklingssamarbete och klimat samt vice statminister. Hon var miljö- och klimatminister 2019 – 2021.